

Nadir şahın Rum padşahı Sultan Mahmud xana yazdığı sülhnamə

Müsəlmanların əməllərində ayrılıqları düzəldən, onların qəlblərində qəzəb yaralarını sağaldan, sinələrində bağları və zəncirləri açan Allaha və şöhrətli məqam sahibi olan onun elçisinə və onun ailəsi ilə əshablarına və ünsürləri təbiətlə, adətləri cəmiyyətlə uyğunlaşdırmaq üçün dinin islahı yolunda cəhd edib əllərindən gələnləri əsirgəməmiş rəşidi xəlifələrə həmd olsun!

Əmma bə'd. Şah İsmayıl Səfəvinin vəfatından sonra İranda ədəbsizlik ilə rafiziliyin yayılmağa başladığını və İran ilə Rum arasındakı əlaqələrin düz yoldan kənara çıxdığını gören İran əhalisi Muğan düzündə keçirilmiş Böyük Qurultayda¹ biz humayun hökmdarın səltənəti qəbul etməyimiz haqqında tələbini irəli sürdü. Hənif məzhəbli sünnet əhlinin və camaatının əziz ata-babalarımızın və əzəmətli sələflərimizin davamçıları olduqlarını nəzərə alaraq, biz o naşı guruhdan öz qara canları və mənasız sözlər söyləyən diilləri ilə böyük xəlifələrin (rəhmətüllahi əleyhim əcməin) dedikləri həqiqətləri boyunlarına alıb məsuliyyətli olmağa meyil göstərməyi dəfələrlə tələb edəndən sonra o tayfa müqəddəs hökmü qəbul edərək əvvəlki halından vaz keçdi. Biz humayun padşah türkmanların möhtəşəm taleyinin cəlalətli sülaləsinin davamçısı və qüdrətli əlahəzrət, dünya hökmdarlarının ən böyüyü, dövrən xaqanlarının ən hörmətli, Süleyman əzəmətli rəhbər, günəşbayraqlı Xosrov, İslam ilə müsəlmanların köməkçisi, kafirlər ilə müşriklərin qənimi, qurunun xaqanı və dənizlərin sultanı, ikinci İsgəndər Zülqərneyn, Hərəmeyni-şərifeynin xadimi, taleyin hakimi, Daranın qardaşı, islampənah padşahın bargahı, islam əhlinin xəlifəsi və türkman tayfasının məşəlinin işığı Sultan Mahmud xandan ("Allah onun xilafətinin kölgəsini ələmlərin başı üstündən əsirgəməsin!") itkilərin əvəzini çıxmaq üçün ondan əvvəlki sənədlərdə yazılmış beş mətləbə imzasını qoymağı istəmişdik. Səfirlərin təkrar gediş-gəlişindən sonra Süleyman cəlalı padşah üç maddəni qəbul etmiş və iki maddəni şə'r'i və mülki səbəblərə görə təxirə salıb son məktublarında bu məramdan imtina etməyi istəmişdilər. Biz humayun hökmdar iki tərəf arasında olan düşmənçiliyi aradan qaldırmaq və nöqsanlarla həyəcanın təsirindən qurtulmaqdan başqa bir məqsədimiz olmadığını o çiçək qönçələrinin məhəbbətini yayan nəsimə söyləmişdik. Lakin buna baxmayaraq, biz məhz İsgəndərməqam humayun padşahın razılığını almaqla və islam əhlinin namusunu qorumaqla barış ilə dostluğu bərqərar etmək xatirinə bundan əvvəl şərt qoyulmuş təklifləri geri götürüb və sülh yolu ilə irəliləyib bu ürəyəyatan işi fələk taxtı sahibinə elan etdik. Amma Şah İsmayılın yeritdiyi itilafçılıq siyasəti nəticəsində keçmiş zamanlarda Türkman sultanlarına bağlı olmuş Azərbaycan məmləkətlərindən bəziləri ali Osman dövlətinin tərkibinə keçmişdi. Buna görə izhar olunur ki, əgər islampənah padşahın təbiəti üçün çətin və dostluq adətlərinə müxalif deyilsə, o əlahəzrət² həmin iki məmləkətdən birini bağışlamaq qaydası ilə bu tərəfin tabeliyində olan məmləkətlərin hövzəsinə qatsın. Biz o həzrətin həmin təklifləri rədd, ya qəbul etmək haqqını tanıyıq. Dövlətin o yüksək məqamı şöhrət sahiblərinin fəxri Lətif Əfəndinin almaq şərəfinə nail olduğumuz humayun məktubunda əlavə edilmişdi ki, ali Nadirə dövlətinin bidətin təsiri altından çıxmağıyla şükrə layiq müqaviləyə və səmərəli əməkdaşlığa müvafiq olaraq iki uca dövləti müttəfiq kimi tanıyır, lakin bəzi məsələlərə əsaslanaraq müqəddəs xatiri ona bağlıdır ki, əvvəlki maddələr qüvvədən düşdüyü kimi, keçmişdə əlaqələrə xas olmuş dostluq ilə mehribanlığın möhkəmlənməsi naminə bu

mətləbə də xitam verilsin.

Bahar cənnətinin sultanı Dördüncü Sultan Murad xanın dövründə bağlanmış sülhün əsasında duran iki əzəmətli dövlətin kərəmətli xələfləri və böyük övladları arasındakı dostluq ilə məhəbbət bu iki möhtəşəm ailədə nəsildən-nəslə keçərək zəmanənin meydanında daimi olsun! Madam ki, islampənah padşah həzrətləri bu dostluğun ömrünü uzatmış və təsdiqlədikləri sazişləri ilə bu məhəbbəti möhkəmləndirmişdilər, biz humayun hökmdar da bu həzrəti qardaş və o cənabın xatirinin razılığını və müsəlmanların gün-güzəranında əmin-amanlığın qorunmasını ən mühüm mətləblərdən və ən vacib məsələlərdən saymışıq. Buna görə, islampənahın çoxdan gözlədiyimiz bu müşksaçan məktubu gələn kimi biz o islam hökmdarının ikinci istəyini də qəbul edərək sülhnamənin əsasını qoymağa sərəncam verdik və iki dövlətin nüfuzlu şəxsləri arasında barış işi bir qanun və üç maddə şəklində öz yoluna düşdü.

Bahar cənnətinin xaqanı Dördüncü Sultan Murad xanın zamanında iki dövlət arasında qərar tapmış sülhün əsası bir qaydadır və heç bir hədd ilə pərdə o yolun rüknlərinə dəyişiklik və xələl gətirməz. Şərt odur ki, bundan sonra fitnə yatmış və xəncər yuxulu olsun, iki tərəfin şərinə layiq və iki dövlətin mənafeələrinə müvafiq işlər həyata keçirilib, küdürətdən bəhrələnmən və sülh ilə xoş münasibətlərə zidd olan əməllərdən imtina edilsin. İnşallah-təala, bu iki əzəmətli dövlət və bu iki böyük ailənin övladları arasında dostluq ilə məhəbbət qiyamət gününə qədər davam edəcək.

Birinci maddə. Bağdad və Şam³ yolu ilə Beytullahül-harama gedən hacıları valilər ilə hakimlər yol boyu məhəldən məhələ sağ-salamat bir-birlərinə ötürür, hal-əhvallarına nəzarət edərək onlara qayğı göstərməyi özləri üçün lazım bilirlər.

İkinci maddə. Odur ki, dostluğun təkidi və məhəbbətin təsdiqi xatirinə hər üç ildə bir şəxs İranda olanda, onların xərclərini iki tərəf ödəyir.

Üçüncü maddə. İki tərəfin əsirləri azadlığa buraxılır, onların satışına rəva verilmir, vətənlərinə dönmək istədikləri təqdirdə onlara maneəçilik törədilmir, sərhədlərin hakimləri dostluğa zidd olan hərəkətlərdən özlərini saxlayırlar və bundan savayı İran əhalisini xeyir və razılıqla yad edirlər və bundan sonra Kəbeyi-müəzzəməyə və Mədiyəni-müşərrəfəyə və digər İslam məmləkətlərinə gedib-gələn camaatla Rum tərəfi Rum hacıları və sair İslam ölkələrinin əhalisi ilə adət olduğu qaydada rəftar edir, onlardan "durma"⁴ və şə'r'i hesaba xilaf olan pul alınmır və həmçinin ali ziyarətqahlarda da, əgər o camaatın əlində ticarət malı olmasa, Bağdadın rəhbərləri və hakimləri onlardan bac istəmir, ticarət malı olanlardan isə hesabət malı alınır, amma artıq heç nə tələb olunmur və bu tərəfdən də Rum tacirləri və əhalisi ilə həmin minvalla rəftar edilir və bu gündən əgər İran əhalisindən Ruma və Rumdan İrana gələnlərə himayə göstərilməsə, bu məsələ iki dövlətin müvəkkillərinə təslim olunur. Biz qeyd edilmiş sənədləri adıçəkilən sülhnamələrin və razılaşıdırılmış müqavilələrin əsasında iki həzrətin xələfləri və davamçıları arasında olan və iki dövləti bir-birinə bağlayan əlaqələri əbədi və daim möhkəm saxlamaq xatirinə imzalayıb əhd bağladığımız. Əgər o əzəmətli dövlətin tərəfindən dostluq ilə birliyə zidd və əhd-peymanlara müxalif bir iş əmr verilsə, həyata keçməz və bu tərəfdən də həmin yolun qaydalarına xələl gətirən nöqsanlara yer verilməz. "Və kim ki [müqavilənin] şərtlərini pozdu, özünə pislik etdi və kim əhdinə vəfali oldu, Allah ona böyük mükafat ətə edəcəkdir"⁵

¹ - 1736-cı ilin mart ayında Nadirqulu ölkənin ən mötəbər ayanlarını, din xadimlərini və tayfa başçılarını topla-yıb bu adla tarixə düşən qurultay keçirmiş və orada özünü rəsmən şah elan etdirmişdir.

² - Yeni "Siz"

³ - Dəməşq şəhəri.

⁴ - Bir yerdə dayanıb qalma haqqı.

⁵ - Fəth. 10